

methods, which contributed to the identification of opportunities for the implementation of V. O. Sukhomlynsky's pedagogical views in the modern multicultural education of children and youth. Multicultural education is based on the following pedagogical principles: education of human dignity and high moral qualities; education for the coexistence of various social groups of different races, religions, and ethnicities; education of tolerance and readiness for mutual cooperation. When we study the postulates underlying multiculturalism, we find that their vision has been proposed in the well-known works of Sukhomlynsky as early as the early twentieth century. We have analyzed the pedagogical views of the outstanding teacher Vasyl Oleksandrovykh Sukhomlynskyi, which are important and relevant for the modern multicultural education of children and youth. We believe that his pedagogical work is an inexhaustible source for the modern multicultural education of children and youth, since it reveals the principles that underlie the phenomenon under research. It should be noted that the teacher's works are humanistic, based on the child's personality, values, spiritual world, respect, humanism, tolerance, morality, patriotism, respect, and other virtues. In this context, V. Sukhomlynsky advises to educate the younger generation. We highly appreciate his guidance for teachers on how to educate children and young people who are now getting a new lease on life. We are convinced that the implementation of the multicultural ideas of the outstanding teacher in the practice of national educational institutions is a priority task nowadays.

Key words: education, humanistic education, children of preschool age, culture of interethnic communication, patriotism, multicultural education, student youth, tolerance, students.

УДК 378.147.88

Наталія Коваленко

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-2854-2461

DOI 10.24139/2312-5993/2023.07/314-327

СЕРВІСНЕ НАВЧАННЯ В ГРОМАДАХ: ДОСВІД УНІВЕРСИТЕТІВ КИТАЮ

У статті висвітлено результати дослідження особливостей впровадження сервісного навчання університетів Китаю, їх інтеграція в освітній процес університетів, підходи до визначення актуальної проблематики громад як майбутніх тем сервісного навчання. В дослідженні сервісне навчання (service-learning) розглянуто як спільна ініціатива університетів (інших освітніх інституцій) та громади (громадських організацій, представників громади, професіоналів) що виходить з потреб громад, реалізується в рамках узгодженої позиції означених сторін та має цінну для громади послугу і інтегрована в освітній процес університетів. В статті визначені переваги та перепони впровадження сервісного навчання в університетській освіті Китаю.

Ключові слова: інтернаціоналізація, якість вищої освіти, третя місія університету, сервіс-навчання, стейкхолдери, громадянське навчання, громадське залучення, партнерство, стейкхолдери

Постановка проблеми. Провідним завданням університетів світу є освіта і наука, які передбачають створення нового знання та підготовку

професіоналів. Якісна університетська освіта спрямована на забезпечення відповідної підготовки студентів до успіху на ринку праці і активній їх участі в житті громади. Поряд з тим університети є важливими інституціями в розвитку громад. Реалізація означених напрямів потребує поєднання теоретичних знань і навичок із застосуванням у реальному світі. Таким чином, надзвичайно важливо, щоб університетська освіта не лише інкапсулювала змістовні знання (наприклад, вивчення абстрактних структур, процедур та історії в певній дисципліні), але була орієтована на продукування знань з огляду на потреби громади, мала інструменти для масштабування знань, поширення, сприяла покращенню спільнот, до яких вони належать.

Співпраця університетів і громади в рамках сервісного навчання має потенціал для ефективного реагування на потреби громади, потреби студентів та інституційні пріоритети.

Аналіз актуальних досліджень. Місію і ідею університету обґрунтовано в роботах В. Гумбольдта, Д. Ньюмен, , К. Ясперс (Ясперс К., 2002), Х. Ортега-іГассет тощо. Порівняльно-педагогічні дослідження окремих аспектів розвитку педагогічної освіти за кордоном висвітлено в роботах О. Заболотної, Г. Іванюк, М. Красовицького, Н. Лавриченко, О. Локшиної, О. Овчарук, О. Огієнко, А. Сбруєвої, С. Сисоевої, І. Тараненко, Г. Степенко. та ін.

Дослідженню різних аспектів системи освіти Китаю останнім часом присвячується значна кількість досліджень в українських фахових виданнях (за ключовими словами «освіта Китаю» в базі наукової періодики Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського знаходимо 95 результатів пошуку з 2015 року). Так, завдання, структура, функції Міністерства освіти Китайської Народної Республіки розглянуто в роботах Ван Янься, Чень Цюньцун, Кунь Лей; зміст шкільної музичної освіти в Китайській Народній Республіці: цілі, компоненти, міждисциплінарні зв'язки (Янься Ван, Ма Лі, Лей Кунь); підготовка майбутніх вчителів у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки (Ян Ян); основні напрямки модернізації дошкільної освіти в Україні та Китаї на сучасному етапі (Бай Цзішен) та багато інших авторів.

Третя місія українських університетів на теренах України XIX – початку XX століття, фінансова і фінансово-правова наука і освіта в Наддніпрянській Україні в XIX – на початку XX століття висвітлена в роботах Пасічник Н. (Пасічник, 2018, 2022); Наукова, освітня, просвітницька місія університету в дослідженнях Коцур В. (Коцур, 2012);

Місія сучасного університету в ціннісно-смысловому вимірі в доробку Сафонової І. (Сафонова, 2015); Місія університету в умовах реалізації концепції сталого розвитку суспільства – Бондар В. (Бондар, 2016).

Аналіз наведених ресурсів говорить що досвід університетів Китаю в сфері сервісного навчання недостатньо висвітлений в порівняльних досліджень а також потребує спеціального дослідження можливостей адаптації найкращих практик в співпрацю українських університетів та громад до яких вони належать.

Мета статті: провести порівняльний аналіз існуючих прикладів та тенденцій розвитку сервісного навчання університетів Китаю та впровадити важливі іновачії в українських освітніх програмах.

Методи дослідження. Для досягнення мети було використано відповідні методи психолого-педагогічного дослідження: аналіз успішних практик впровадження сервісного навчання в Китаї. Джерельною базою дослідження стали результати пошуку в наукометричних і наукових базах (Web of Science (WoS), Elsevier's Scopus і Google Scholar, база наукової періодики Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського) за такими ключовими словами: «сервіс-навчання», «третя місія університету», «сервіс навчання в Китаї», «інновація університетів Китаю», «трансфер знань» і «залучання громади».

Виклад основного матеріалу. Третя місія університетів «внесок у суспільство» дослідниками розглядається як економічна та соціальна місія університету та його внесок у громади та території (Khatani, 2023). З загальної точки зору, «третя місія» – це відносини між університетами та зацікавленими сторонами з неакадемічного світу (Secundo, 2017), сукупність усіх видів діяльності, пов'язаних із генеруванням, використанням, застосуванням та використанням університетських знань, можливостей і ресурсів поза межами академічного середовища (Meoli, 2018). Крім того, ця співпраця між науковими колами та суспільством загалом буде спрямована на внесок у соціальний, культурний та економічний розвиток спільнот (De La Torre, 2017).

Зайчук Ю. досліджуючи традиції та сучасні виклики місії університету в суспільстві визначає, що «глобалізаційні зміни наближають до створення нового зразка «соціального контракту» між суспільством та університетом задля відповідності темпів розвитку університету нагальним вимогам суспільства... Університети стають «агентами регіонального розвитку», є надзвичайно важливими ланками для нарощення регіонального інституційного потенціалу» (Зайчук, 2020).

Університети прийняли «третю місію» як постачальників знань, які пропонуються для того, щоб бути переведеними в інтелектуальну власність, яку можна використовувати на практиці (Rolfo, 2014). Університети, зокрема, розширюють свою підприємницьку діяльність у багатьох сферах, включаючи патентування та ліцензування, будівництво наукових парків, сприяння академічним спін-офам, а також шляхом інвестування капіталу в стартапи (Mowery, 2004; Mariani, 2018). Разом із комерціфікацією знань почали впроваджувати «третю місію», щоб визначити як внесок університетів в економічний і соціальний розвиток, так і взаємодію між університетами. і суспільство в цілому.

Одним із шляхів реалізації третьої місії університетів є сервісне навчання (Khiatani, 2023). Сервісне навчання є педагогічною платформою, яка сприяє комунітаризму шляхом інтеграції (академічної) навчальної діяльності та громадської роботи через спрямовану, цілеспрямовану громадську (Furco, 2019). Наприклад, університети організовують громадські форуми, місцеві чи закордонні волонтерські заходи, а також польову роботу чи стажування в (низових) громадських організаціях. На відміну від волонтерства та стажування, сервісне навчання включає (академічні) цілі навчання в процесі надання послуг таким чином, що вони стають пов'язаними один з одним як інтегративне ціле, а не сукупність двох елементів (тобто, цілі навчання та громадські роботи) (Furco, 2019). Відмінність від інших моделей партнерства між університетськими та неуніверситетськими установами, таких як польове навчання або стажування, полягає у тому, що взаємне розширення можливостей у сервісному навчанні досягається шляхом актуалізації основних принципів взаємності та рівності між усіма сторонами, залученими до спільноти та академічного партнерства (Khiatani, 2020). Як пояснюють Фуко і Норвелл (Furco, 2019, с.21): «коли ми говоримо про сервісне навчання... досвід цілеспрямовно організовується, продукується таким чином, щоб зосередитися на забезпеченні навчання для постачальника послуг (студента) та обслуговування для одержувача ця служба (член спільноти чи агентство)». Завдяки наголосу на двосторонніх здобутках – закріплених між студентами-волонтерами та одержувачами спільноти – сервісне навчання, як педагогічна практика, орієнтована на громаду, все більше приймається (вищими) навчальними закладами в усьому світі (Salam, 2019). Практично, як обговорення, партнерство спільноти та академічної спільноти для

впровадження сервісного навчання можливе, коли проблеми та рішення визначаються разом, коли проблеми вирішуються взаємно, і коли чіткі обов'язки, очікування та цілі встановлені (Khiatani, 2023).

Як емпірична педагогіка, яка з'єднує різні світи досвіду, ресурсів, експертних знань, схильностей і потреб (наприклад, між студентами університету та спільнотами) для взаємної вигоди всіх залучених сторін і складових, сервісне навчання відкриває нові можливості для зростання в на індивідуальному рівні (наприклад, розширення бази знань, розвиток навичок і підвищення культурної обізнаності), задовольняє потреби на рівні громади та каталізує більш тісне партнерство між спільнотою та наукою (Khiatani, 2023).

Традиційна китайська освіта наголошує на важливості застосування знань на практиці. З метою розвитку практичних та інноваційних якостей громадян Конфуцій зазначав: «Хіба це не задоволення, навчившись чогось, пробувати це через відповідні проміжки часу?» (Нок-ка, 2018). Чжу Сі зазначив, що і знання, і дія однаково важливі, а Ван Янмін також сказав, що знання і дія — це одне ціле (Нок-ка, 2018). Після впровадження реформи та відкритості в Китаї, метою вищої освіти в Китаї є надання молоді можливостей для отримання практичних навичок, гідності та почуття соціальної відповідальності (Нок-ка, 2018). Як основа виховання майбутніх громадян, вища освіта покладає на себе місію виховання громадянсько свідомих професіоналів, сприяння соціальному розвитку та збереження культурних досягнень. Зіткнувшись із сучасними змінами та викликами, Китай висунув підвищені вимоги до своїх університетів і коледжів, щоб досягти прогресу в освіті всієї особистості. Випускники університету повинні не лише присвятити своє життя теоретичним дослідженням, а й задовольняти потреби своїх громад. Місія вищої освіти в Китаї не обмежується застосуванням знань на практиці та інноваціями, але також включає встановлення правильної філософії життя та цінностей, демонстрацію духу відданості та, що найважливіше, зміцнення громадянської свідомості з метою сприяння соціальному розвитку (Нок-ка, 2018).

Започатковане американською вищою освітою на початку двадцятого століття сервісне навчання саме і є методом навчання, який поєднує академічні знання та громадську роботу. Сервіс-навчання вперше об'єднало дві складні концепції наприкінці 1960-х років: діяльність спільноти — «послуга» — і спроби отримати знання з

цієї дії та зв'язати отримане з наявними знаннями — «навчання». Визначення терміну «навчання на користь» спирається на три ключові елементи: 1) громадські роботи, 2) можливості навчання для студентів, 3) критичне осмислення.

Освітні інституції в рамках сервіс-навчання співпрацюють із громадою, щоб надати учням різноманітні можливості обслуговування, за допомогою яких учні заохочуються застосовувати навчальний досвід, отриманий в класі.

Південно-Китайський технологічний університет впровадив проект із навчання з надання послуг «Участь та вивчення розділення відходів у мегацентрі вищої освіти Гуанчжоу» (QI, 2018). Розділення відходів стало головною проблемою з точки зору вирішення багатьох екологічних проблем Китаю. Гуанчжоу – єдине місто в Китаї, де експериментують із системою розділення сміття. Це був проект під егідою громадянської освіти, який зосереджується на екологічній стійкості (QI, 2018). Мета цього проекту полягала в тому, щоб надати студентам можливість покращити свої академічні знання за допомогою прикладного навчального досвіду, такого як сервісне навчання. Діяльність, зосереджена на темі екологічної громадянської освіти, як-от розділення сміття, також було легко реалізувати в Південно-Китайському технологічному університеті. В структурі університету є Fresh Environmental Association, яка сприяє збереженню навколишнього середовища (QI, 2018). Для впровадження цього проекту університет співпрацює з Мегацентром вищої освіти Гуанчжоу. Проект залучив загалом 150 000 місцевих жителів. Студенти-учасники отримали можливість засвоїти базові знання про розділення відходів і зрозуміти процес розділення відходів у Мегакомунальному центрі вищої освіти Гуанчжоу. Оскільки студенти працювали безпосередньо з центром, студенти мали змогу активно долучитися до розділення сміття. Завдяки цьому досвіду студенти змогли зрозуміти процес, проблеми та значення розділення відходів. Як наслідок, цей навчальний проект був ефективним у досягненні мети девізу громадянської освіти: «Служіння, щоб вчитися, навчитися, щоб служити» (QI, 2018).

Пекінський педагогічний університет – об'єднаний баптистський університет Гонконгу і Міжнародний коледж (UIC) розробили унікальну модель сервісного навчання (Chen, 2018). Згідно зі стандартною моделлю навчального плану незалежного курсу, курс сервісного навчання включає навчальний план, цілі, навчальні години, завдання та

оцінювання курсу. UIC розробив ефективну програму сервісного навчання, яку можна описати як «Навчання на практиці». Повна особиста освіта (WPE) університету спрямована на сприяння розвитку інтегрованої та всебічно розвиненої особистості. Service1earning є одним із способів досягнення WPE. Студенти можуть навчитися будувати стосунки та набути необхідних навичок, щоб трансформувати не лише себе, а й громаду. Сервісне навчання – це метод навчання, який об'єднує студентів із спільнотою. Він поєднує знання з практикою, заохочуючи студентів розуміти значення їхнього навчання. Наприклад, учні збирають сміття на березі річки (обслуговування) і досліджують проби води під мікроскопом (навчання). В рамках цього проекту, студенти, які вивчають науки про життя, складають звіт на основі зразків води, які вони зібрали та проаналізували, а потім представлення наукового звіту місцевому агентству з охорони навколишнього середовища (Chen, 2018). Завдяки цьому досвіду студенти переглядають, як вони ставляться до своїх громад та причини соціальних проблем. Більше того, здобувачам освіти доводиться в реальних умовах, в своїх громадах боротися з різними думками та цінностями та відкривати, що для них справді важливо. Окрім знань, студенти також можуть отримати необхідні навички, такі як навички спілкування з неблагополучними дітьми, вміння проводити особисті інтерв'ю та анкетування, а також вміння організувати захід. Ці знання та навички допомагають покращити WPE. В UIC WPE є освітнім ідеалом, щоб надати студентам структуру особистого розвитку, яка поєднує їхнє навчання в класі з життєвим досвідом і практикою поза аудиторією. В результаті залучення громади та надання послуг студенти розширюють свої погляди та застосовують те, що вони навчилися в класі, на практиці для задоволення потреб громади. Центр розвитку волонтерської служби UIC був заснований у травні 2006 року і з того часу пропонує курси сервісного навчання. Курси сервісного навчання пропонуються як обов'язкові курси в рамках WPE для студентів другого курсу (Chen, 2018).

Прикладом сервісного навчання в педагогічній сфері університетів Китаю є досвід групи учнів початкової школи, а також їхніх батьків із Гонконгу в програмі сервісного навчання, яка була спрямована на сприяння соціально-емоційний розвиток серед обдарованих учнів. Було визначено чотири широкі теми. Було визначено: підвищення знань про синдром Дауна, покращення навичок міжособистісного спілкування, сприяння особистісному

зростанню та посилення емпатії. Висновки за результатами практики підтвердили переваги та вплив короткострокової програми сервісного навчання на покращення багатьох аспектів особистого та соціального розвитку обдарованих студентів (Xiaoouan, 2023).

Сервісне навчання Університету Сунь Ятсена (SYSU) реалізується в базовій навчальній програмі загальної освіти (Zhang, 2018) яка складалася з чотирьох основних категорій: «Китайська цивілізація», «Глобальні перспективи», «Технології, економіка та суспільство» та «Фундаментальні та класичні гуманітарні літератури». Професор Університету Сунь Ятсена Чжу Цзянган з кафедри антропології викладав курс під назвою «Громадянське суспільство та розвиток». Протягом вивчення цього курсу студенти мають зрозуміти стан бідності, здоров'я навколишнього середовища та інші глобальні проблеми. В основі цього курсу лежить концепція «навчання–дія–спільне використання», яка розкривається в тому що учні виконують дії під час навчання та навчаються шляхом виконання дій. Протягом курсу студенти мають три години аудиторного часу на тиждень протягом дванадцяти тижнів семестру. Кредити нараховуються після іспиту. Педагогіка сервісного навчання була введена в курс з метою покращення навчання студентів, розширивши їх досвід від лекцій та дискусій у класі до активної участі в громаді (Zhang, 2018). Перед початком курсу команда, яка розробляє навчальний план, розробляє кілька тем щодо сервісного навчання. Теми сервісного навчання на семестр визначаються актуальними соціальними проблемами, а також громадськими організаціями. Попередні теми включали збереження культури, працю, громадське поширення, гендер і здоров'я, навколишнє середовище, взаємодію між містом і селом та підтримку сільського господарства громадою, опитування управління суспільним добробутом, законодавство та політику філантропії та креативність філантропії. Організатор курсу Чжу Цзянган вважає, що сервісне навчання справді відбувається лише тоді, коли є органічний контакт із громадою. Крім того, цей досвід дозволяє студентам свідомо застосовувати знання теорії в громадських роботах і привносити досвід громадських робіт у навчання в класі (Zhang, 2018).

Пілотні схеми сервісного навчання на материковому Китаї були успішно реалізовані завдяки спільним зусиллям Університету Ліннань та іншим установам-учасникам (Ma, 2018). У пілотному проекті заклади-учасники розробили власні моделі сервісного навчання,

стратегічно узгодивши педагогіку викладання з конкретними викладацькими завданнями своїх закладів, навчальними програмами та планами реформування освіти. Кожна установа працювала з кожною громадою для визначення конкретних соціальних потреб. Після визнання можливостей і потреб громади, заклади намагалися тісно співпрацювати з громадами, щоб надавати послуги та використовувати предметні знання студентів на благо громад. Роблячи це, студенти змогли не лише досягти академічних навчальних цілей, але й відіграти активну роль у задоволенні суспільних потреб. Це, у свою чергу, створило безпрограшну ситуацію для вищої освіти разом із її студентами та громадами. Впровадження сервісного навчання за ініціативи є дієвий інструмент для вирішення широкого кола соціальних проблем, деякі з яких мають національне значення (наприклад, забруднення навколишнього середовища, податкові порушення тощо), а деякі з них більше зосереджені на боротьбі з регіональними та/або громадськими свободами (Ma, 2018).

Школа доклінічної медицини Медичного університету Гуансі (GXMU) розробила кілька програм для покращення гуманітарної медичної освіти та загальної якості студентів (Liang, 2018). За результатами впровадження сервісне навчання визначена як прогресивна, поетапна та цілеспрямована медична етична освіта, яка поєднує послуги первинної медичної допомоги з навчанням у класі. Уходячи від традиційного викладання в класі, сервісне навчання мотивує студентів вивчати медичну етику через активні послуги з догляду, опитування та професійного навчання. По-перше, це покращує результати навчання за допомогою інноваційних підходів, які поєднують загальне обслуговування з однією чи кількома дисциплінами. По-друге, завдяки компоненту емпіричного навчання, сервісне навчання також сприяє особистому розвитку здобувачів освіти. По-третє, сервісне навчання розвиває почуття відповідальності та громадянства, поєднуючи політичну орієнтацію з громадянською освітою (Liang, 2018).

Сервісне навчання в медичній сфері має приклад створення партнерства з розробки і надання освітніх послуг Університетом Фудань у Шанхаї, Університетом Шаньдун у Цзінані, також Центром здоров'я матері та дитини Сюйхуей, Центром громадського здоров'я Jaiding Anting, Центр громадського здоров'я Малу, Центром діабету Жуйдзінь, які об'єднались щоб створити одну з перших

міжнародних можливостей професійного навчання та можливості для молодих науковців змінити життя місцевих громад (Stranova, 2014).

Висновки з проведеного дослідження. Отже, *service-learning* описується дослідниками як навчальний підхід, який поєднує теорію та практику, надаючи студентам можливість брати участь у створенні послуг, які відповідають потребам громади, з подальшим обговоренням досвіду в аудиторіях, щоб отримати глибше розуміння змісту курсу та посилене почуття громадянської активності.

Сервісне навчання дозволяє студентам розвивати професійну та культурну ідентичності, компетентності посилює їх громадянську активність. Така форма освіти і партнерських відносин з громадою сприяє особистісному зростанню студентів, покращенню навичок спілкування, вирішення проблем, командної роботи, критичного мислення, здатності створювати нові інноваційні рішення. Важливим аспектом є розвиток професійної і соціальної відповідальності майбутніх фахівців.

Здобувачі освіти мають різноманітні способи застосування теоретичних знань у громадах, в контексті реального середовища. Під час навчання вони можуть виконувати завдання, пов'язані з майбутньою професією, і таким чином набувають навичок, які вони зможуть застосувати у своїй майбутній кар'єрі. Студенти мають особливу освітню площадку в громаді для досягнення професійних компетентностей, беруть участь у критичному осмисленні своєї навчальної діяльності, отримують більшу ясність і глибше розуміння академічного змісту. Сервісне навчання стає основою для розвитку соціальної обізнаності, громадянської позиції, громадянської відповідальності, громадянської активності, кращого розуміння запитів громади.

В освітньому процесі університетів поєднуються елементи теорії та практики, усувається розрив між академічною навчальною програмою та майбутньою кар'єрою студентів, розрив у розвитку навичок необхідних для роботи. Викладачі отримують дієвий інструмент систематичної актуалізації змісту навчального матеріалу, апробації навчальних завдань, подолання розриву між знаннями та практикою та прикладі кращих зразків з професійної сфери.

Для громади сервісне навчання є процесом регіонального відновлення та підтримки, просування громадських цілей. Партнери з громад мають доступ до сучасних знань і технологій, є замовниками освітніх послуг і ініціатори розробки ініціатив для громади. Потреби і запити громади стають основою для сервісного навчання, спрямовані

на суспільний добробут і суспільні вигоди, волонтерство у громаді, соціальну участь та відповідальне громадянство.

Разом з тим дослідники вказують на складності розробки та впровадження сервісного навчання: уніфікація змісту навчальних завдань, оскільки вони визначаються потребами, особливими для кожної громади; обмеженість в часі та умовна стабільність запиту громади щодо послуг, це обумовлює зміни в освітніх завданнях; значна підготовча робота команди проекту (науковців, практиків, представників громади, здобувачів освіти тощо); зацікавленість сторін (не завжди потреби громад увідповіднюються з змістом дисциплін і навпаки) тощо.

Таким чином, сервісне навчання може сприяти створенню плавного переходу від теорії до практики. **Перспективи подальших досліджень** полягають у адаптації результатів дослідження в практику партнерської співпраці українських університетів і громад; інтеграції сервісного навчання в різні академічні дисципліни, впровадження в змісті та методах навчання у вищій школі кращих практик, які ґрунтуються на кооперації між науково-педагогічним складом університетів, професіоналами і громадами, як замовниками освітніх послуг; забезпечення конкурентоспроможності випускників освітніх програм на ринку праці, враховування міжнародних тенденцій в розвитку вітчизняних освітніх програм.

ЛІТЕРАТУРА

- Chen Timothy Ka-kit, Zhang Katy Lie-ni. (2018). The Independent Service-Learning Course: The Characteristics of Service-Learning at Beijing Normal University–Hong Kong Baptist University United International College. *Service-Learning as a New Paradigm in Higher Education of China*. Michigan State University Press . pp. 103-110. <https://doi.org/10.14321/j.ctt2111gc9.13>
- De La Torre E.M. , Agasisti T. , Perez-Esparrells C. (2017). The relevance of knowledge transfer for universities' efficiency scores: an empirical approximation on the Spanish public higher education system Res. Eval., 26 (3) , pp. 211-229.
- Furco, A. Norvell K. (2019). What is service learning? Making sense of the pedagogy and practice P. Aramburuzabala, L. McIlrath, H. Opazo (Eds.), *Embedding Service Learning in European Higher Education: Developing a Culture of Civic Engagement*. Routledge. New York. NY pp. 13-35
- Hok-ka, C. M., Cheung-ming, A. C., Cheng, A. L., & Mui-fong, F. M. (Eds.). (2018). *Service-Learning as a New Paradigm in Higher Education of China*. Michigan State University Press. <https://doi.org/10.14321/j.ctt2111gc9>
- Khiatani Paul Vinod, She Minnie Heep Ching, Ho Oriana Yi Yin, Liu Jacky Ka Kei. (2023). Service-learning under COVID-19: A scoping review of the challenges and opportunities for practicing service-learning in the «New Normal». *International Journal of Educational Development*. V 100. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2023.102813>

- Khiatani, P.V. Liu K.K., (2020). Reciprocal learning in service-learning? Measuring bidirectional outcomes of college students and service recipients in tutor-based services in Hong Kong *Innov. Educ. Teach. Int.*, 57 (3) , pp. 364-373, 10.1080/14703297.2019.1607765
- Liang Yong-feng, LI Yi-ang, Wang Yu-qing (2018). The Positive Effects of Service-Learning on Overall Quality and Psychological Capital Appreciation of Medical Students. *Service-Learning as a New Paradigm in Higher Education of China*. Michigan State University Press. pp. 65-72
- Ma Carol Hok-ka, MAK Fanny Mui-fong, Liu Alice Cheng. (2018). Summary and Discussion of Service-Learning Pilot Schemes in Mainland China. *Service-Learning as a New Paradigm in Higher Education of China*. Michigan State University Press. pp. 149-164. <https://doi.org/10.14321/j.ctt2111gc9.17>
- Mariani G. , Carlesi A. , Scarfò A. (2018). Academic spinoffs as a value driver for intellectual capital. The case of the University of Pisa *J. Intell. Cap.*, 19 (1) pp. 202-226.
- Meoli M., Pierucci E., Vismara S. (2018). The effects of public policies in fostering university spinoffs in Italy *Econ. Innov. New Technol.*, 27 (5–6) , pp. 479-492
- Mowery D.C., Nelson R.R., Sampat B.N., Ziedonis A.A. Ivory (2004). *Tower and Industrial Innovation: University-Industry Technology Before and After the Bayh-Dole Act in the United States* Stanford University Press, California
- Qi Lily Li-li, Zi Yan-fei. (2018). Waste Separation and Engaging in Civic Education: Waste Management Project Conducted by South China University of Technology. *Service-Learning as a New Paradigm in Higher Education of China*. Michigan State University Press . pp. 79-84. <https://doi.org/10.14321/j.ctt2111gc9.10>
- Rolfo S. , Finardi U. (2014). University third mission in Italy: organization, faculty attitude and academic specialization. *Technol. Transf.* 39 (3) pp. 472-486
- Salam M., Awang Iskandar D.N., Ibrahim D.H.A., Farooq M.S. Service learning in higher education: A systematic literature review. *Asia Pac. Educ. Rev.*, 20 (2019), pp. 573-593, 10.1007/s12564-019-09580-6
- Secundo G. , Elena Perez S. , Martinaitis Ž., Leitner K.H. (2017). An intellectual capital framework to measure universities' third mission activities *Technol. Forecast. Soc. Change*, 123 (C) , pp. 229-239
- Stranova T.J., Shi L., Chen Y., Tu S. (2014). Health systems service learning in Shanghai—Lessons from an undergraduate experiential learning program in China. *Annals of Global Health*. Elsevier. C179
- Xiaoyan Sun, Angela F.Y. Siu, Shuk Yi Fong & Tina S. F. Chu (2023) Enhancing social-emotional development through service-learning: experience from gifted students and their parents in Hong Kong, *Education 3-13*, 51:3, 386-397, DOI: [10.1080/03004279.2021.1972025](https://doi.org/10.1080/03004279.2021.1972025)
- Zhang Si-lu, Zhu Jian-gang (2018). Service-Learning in the General Education Core Curriculum: An Example from Sun Yat-sen University. *Service-Learning as a New Paradigm in Higher Education of China*. Michigan State University Press. pp. 121-130. <https://doi.org/10.14321/j.ctt2111gc9.15>
- Бай Цзішен. (2022). *Основні напрямки модернізації дошкільної освіти в Україні та Китаї на сучасному етапі*. Вип. 45. С. 250-254. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_45_54 (Bai Tsyshen. (2022). *The main directions of modernization of preschool education in Ukraine and China at the present stage*. Iss. 45. P. 250-254. Access Mode: http://nbuv.gov.ua/ennnPed_2022_45_54).

- Бондар, В. Д. (2016). Місія університету в умовах реалізації концепції сталого розвитку суспільства *Молодий вчений*, 5, 444-446. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_5_113 (Bondar, V. D. (2016). The mission of the university in the context of the concept of sustainable development of society. *Young scientist*, 5, 444-446. Access mode: http://nbuv.gov.ua/en/molv_2016_5_113)
- Ван Янься. (2023). Зміст шкільної музичної освіти в Китайській Народній Республіці: цілі, компоненти, міждисциплінарні зв'язки. *Інноваційна педагогіка*, 55 (1), 9-13. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2023_55\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2023_55(1)_3) (Wang, Yan. (2023). The content of school music education in the People's Republic of China: goals, components, interdisciplinary relationships. *Innovative pedagogy*, 55 (1), 9-13. Access Mode: [http://nbuv.gov.ua/ennnPed_2023_55,\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/ennnPed_2023_55,(1)_3)).
- Заячук, Ю. (2020). Місія університету в суспільстві: формування університетської традиції та сучасні виклики. *Педагогічний дискурс*, 29, 38-50. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Opeddysk_2020_29_8 (Zaychuk, Y. (2020). The mission of the university in society: formation of university traditions and modern challenges. *Pedagogical discourse*, 29, 38-50. Access Mode: http://nbuv.gov.ua/ujrn/Opeddysk_2020_29_8).
- Коцур, В. (2012). Наукова, освітня, просвітницька місія університету. *Рідна школа*, 11, 3-9. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2012_11_3 (Kotsur, V. (2012). Scientific, educational, educational mission of the University. *Native school*, 11, 3-9. Access mode: http://nbuv.gov.ua/en/rsh_2012_11_3).
- Пасічник, Н. (2022). Університети та суспільство, або третя місія тодішніх університетів. *Соціум. Документ. Комунікація*, 15, 154-187. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cdk_2022_15_9 (Pasichnik, N. (2022). Universities and society, or the third mission of universities at the time. *Socium. Document. Communication*, 15, 154-187. Access mode: http://nbuv.gov.ua/en/cdk_2022_15_9).
- Пасічник, Н. О. (2018). *Фінансова і фінансово-правова наука і освіта в Наддніпрянській Україні в XIX – на початку XX століття*: Монографія. Кропивницький, Видавництво «Код». (Pasichnyk, N. O. (2018). *Financial and financial science and education in the Dnieper Ukraine in the nineteenth and early twentieth century*: monograph. Kropyvnytskyi, Code publishing house).
- Сафонова, І. О. (2015). Місія сучасного університету в ціннісно-смысловому вимірі. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 5, 122-137. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2015_5_14 (Safonova, I. O. (2015). Mission of the modern university in value-semantic dimension. *Personality spirituality: methodology, theory and practice*, 5, 122-137. Access Mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DOMTP_2015_5_14).
- Ян, Ян (2023). Підготовка майбутніх вчителів у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки. *Інноваційна педагогіка*, 58(2), 32-36. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2023_58\(2\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2023_58(2)_8) (Yang, Yang (2023). Preparation of future teachers in higher education institutions of the People's Republic of China. *Innovative pedagogy*, 58 (2), 32-36. Access Mode: [http://nbuv.gov.ua/ennnPed_2023_58\(2\)_8](http://nbuv.gov.ua/ennnPed_2023_58(2)_8)).

SUMMARY

Kovalenko Natalia. Service learning in communities: experience of china's universities.

Formulation of the problem. *The leading task of the world's universities is education and science and they are actors of the communities development. University-community collaboration in service-learning has the potential to effectively respond to community needs, student needs, and institutional priorities. Article objective:* to conduct a comparative analysis of existing examples and trends in the development of service learning in Chinese universities and to implement important innovations in Ukrainian educational programs. **Research methods:** *the analysis of successful practices of implementing service learning in China, which was based on the source database - search results in scientific and scientific databases (WoS, Elsevier's Scopus, Google Scholar, National Library of Ukraine named after V.I. Vernadskyi).*

Research Results and conclusions: *In the study, service-learning is considered as a joint initiative of universities (other educational institutions) and the community (public organizations, community representatives, professionals) that arises from the needs of communities, is implemented within the framework of the agreed position of the parties and has a valuable service for the community and integrated into the educational process of universities. The article identifies the advantages and obstacles of implementing service learning in university education in China: service learning allows students to develop their professional and cultural identity and strengthens their civic activity; ensuring the application of theoretical knowledge in communities, in the context of the real environment. In the educational process of universities, teachers will receive an effective tool for systematic updating of the content of educational material, approbation of educational tasks, overcoming the gap between knowledge and practice. For the community, service training is a process of regional recovery and support, promotion of public goals. At the same time, researchers point to the difficulties of developing and implementing service learning: unification of the content of educational tasks; limited time and conditional stability of the community's request for services; significant preparatory work of the project team (scientists, practitioners, community representatives, education seekers, etc.) etc. Prospects for further research consist in the adaptation of research results into the practice of partnership cooperation of Ukrainian universities and communities.*

Keywords: *internationalization, quality of higher education, third mission of the university, service-learning, public involvement, partnership, stakeholders.*

УДК 37.018.54:78

Наталія Овчаренко

Криворізький державний педагогічний університет

ORCID ID 0000-0003-4874-1716

DOI 10.24139/2312-5993/2023.07/327-337

НАСТУПНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ І СТУДЕНІВ ЗАКЛАДІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено аналізу теоретичних і методичних аспектів формування сценічно-виконавської культури юних музикантів (учнів дитячих музичних шкіл і студентів закладів вищої освіти музичного й музично-педагогічного напрямку) на різних ланках спеціальної мистецької освіти: в дитячих